

Verslag

- Vergadering Bestuurlijk overleg Friese Energietafel
- Datum: 22 april 2024 van 09.30 – 11.00 uur
- Plaats: De Fabriek, James Wattstraat 4 Leeuwarden.
- Genodigden: E. Stellingwerf (Leeuwarden) (vrz), S. Knol (Provincie Fryslân), Mevr. B. van Zandbergen (Tytsjerksteradiel), H. Sijsma (Harlingen), Mevr. H. den Hartigh (Weststellingwerf), Mevr. L. van der Tuin-Kuipers (Achtkarspelen), Mevr. I. Groeneveld (De Fryske Marren), D. Durksz (Opsterland), I. Zonneveld (Schiermonnikoog), J. Dijkstra (Waadhoeke), P. IJnsen (Ameland), Mevr. R. Slijver (Noardeast-Fryslân), H. de Boer (Súdwest-Fryslân), G. But (Ooststellingwerf), J. Zoetendal (Heerenveen), R. van Maurik (Wetterskip Fryslân), Mevr. M. le Roy (Smallerland), R. de Jong (Vlieland), Mevr. G. van Essen (Terschelling), Mevr. I. van der Vegte (FEA), J. van Leeuwestijn (Heerenveen), [redacted] (Liander), [redacted] (coördinator FET), [redacted] (Provincie Fryslân), [redacted] (programmasecretaris FET, verslag).
 Gasten: [redacted] (Provincie Fryslân), [redacted] (projectleider Energie-infrastructuur, FET), [redacted] (Liander) en [redacted] (Tennet).
- Afwezig.: G. Wiersma, H. de Boer (inbreng via J. Dijkstra), R. de Jong, B. van Zandbergen, G. van Essen, [redacted]

	Agendapunt
1	Opening en vaststelling agenda De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.
2	Verslag BO FET 21 maart 2024 <u>Bijlage:</u> 2.1 Verslag BO FET 21 maart 2024 Evert Stellingwerf: Op pagina 6 wordt verwezen naar Raerd. Dit moet Baard zijn. Behoudens deze onvolkomenheid wordt het verslag vastgesteld.
3	Energie-infrastructuur en Energievisie 3.1 Samenhang Energievisie en (de nog vrij te geven) Netvisie van Liander en Tennet. Toelichting: Proces Netvisie Liander-Tennet door [redacted] (Liander) en [redacted] (Tennet).

Als bijlage bij dit verslag wordt de Powerpoint-presentatie meegestuurd.

[J]: laat zien hoe het terugkerende tweejarige proces verloopt bij de netbeheerders om tot een netvisie te komen. De impact van o.a. sectorplannen en het Integraal Programmeren worden technisch en financieel vertaald ter gebruik bij de netbeheerders. Hierbij wordt ook vooruitgekeken naar de langere termijn (2040-2050). De netvisie is op haar beurt weer input voor de PMIEK 2025-2027. De uitkomsten van de regio-analyses en de energievisie zijn input voor de netvisie. De eerste netvisie wordt naar verwachting in het tweede kwartaal van 2024 opgeleverd. Deze zal te zijner tijd ook met het BO FET worden gedeeld.

Opmerkingen naar aanleiding van de presentatie:

Evert Stellingwerf: op het kaartje in de presentatie is de 380 KV verbinding niet te zien.

[J]: dat klopt, dit is omdat het tracé nog niet bekend is, maar zodra dit het geval is, wordt het meegenomen. Dit komt in de volgende versie van de netvisie terug.

Ilja Zonneveld: bij de elektrificatie van de veerdienst komt ook Groningen in beeld, i.v.m. het gebruik van de infrastructuur vanuit Lauwersoog. Hoe wordt met Groningen samengewerkt in dit kader?

[J]: integraliteit op dit punt is nodig en dit moet worden opgepakt.

Jan Dijkstra, leest voor namens SFW. De cursieve tekst is schriftelijk aangeleverd door SWF:

1. *Uitgangspunt voor SWF is: hoe borgen we dat gemeentelijke ambities goed worden besproken, bekend zijn en doorklinken (bedrijven, hubs, warmtetransitie, woningbouw, e.a.) in de netvisie van Liander / Tennet?*
2. *De wens SWF is om met Liander blijvend in gesprek te zijn om scenario's synchroon houden.*
3. *Implicaties van kleine warmtenetten zijn niet doorgerekend. Deze missen in scenario's en in het Kennisdocument. SWF wil dit graag wel: het kan immers voordelen hebben voor netten.*

[J]: reageert op deze punten door te onderschrijven dat het in gesprek blijven essentieel is. De regio-analyses worden samen met de gemeenten gemaakt. In een terugkerende cyclus. Samen moeten de scenario's scherp gehouden worden. Ook de implicaties van de kleine warmtenetten moeten meegenomen worden in de terugkerende cycli van de regio-analyses. Liander zal vervolgens anticiperen op de scenario's. Het investeringsplan van zowel Liander als Tennet worden telkens bijgestuurd op basis van deze scenario's.

Evert Stellingwerf vat samen: Hoe scherper gemeenten de plannen hebben, des te beter de netbeheerders kunnen anticiperen.

Piet IJnsen: wordt ook rekening gehouden met elektrisch varen?

■: ja, maar er zijn nog geen regio-analyses gedaan voor Ameland en Schiermonnikoog. Dit wordt de komende maanden uitgevoerd.

Ilja Zonneveld: checkt of Schiermonnikoog dan samen opgepakt wordt met Groningen (Lauwersoog).

■: er wordt gekeken of er voldoende ruimte is op het net. Het heeft de aandacht.

■: morgen, 23 april 2024, is er nog een overleg met de Provincie, waar o.a. ■ bij aanwezig is. Het onderwerp van gesprek is het Target Grid 2045. Dit is TenneT's geïntegreerde beeld van het elektriciteitsnet voor 2045, op basis van het hoogst voorspelbare verbruik.

3.2 (Conceptstukken) Energievisie en aanbidding

Bijlagen:

3.1 Aanbiedingsbrief Concept Energievisie

3.2 Concept Energievisie (NL).

NB. Concept Energievisie (Fries) volgt bij de opgemaakte versie

3.3 Concept Voorwoord Energievisie (wordt onderdeel van de Energievisie)

3.4 Concept Samenvatting Energievisie (wordt onderdeel van de Energievisie)

3.5 Concept publieksversie Energievisie

3.6 Begeleidende brief Energieke gevoelens van J. Zoetendal

3.7 Energieke gevoelens (analyse bestuurlijke gesprekken Energievisie door J. Zoetendal)

3.8 Planning

Tijdens het BOFET van 21 maart is aangegeven om aandacht te hebben voor de volgende specifieke onderwerpen. Deze zijn, en krijgen aandacht bij:

1. **De formulering van de vraagstelling aan alle colleges, DB Wetterskip Fryslân en deelnemers aan de FEA.** Deze is opgenomen in de aanbiedingsbrief in het paragraaf 'Besluitvorming' waar de volgende tekst is opgenomen:

U bent uiteraard vrij om een eigen keuze te maken in hoe u de energievisie bij uw college, volksvertegenwoordiging of achterban agendeert. Om de uniformiteit te waarborgen in de reacties zouden we het zeer op prijs stellen als u daarbij drie vragen kunt voorleggen:

- a. Heeft u wensen en bedenkingen, over **de gezamenlijke ambitie?**
- b. Heeft u wensen en bedenkingen over de **leidende principes?**
- c. *Heeft u wensen of bedenkingen over het voornemen om de visie als basis te gebruiken voor een actualisatie van onze **gezamenlijke uitvoeringsagenda** van de FET?*

N.B. Punt c is uit de aanbiedingsbrief gehaald, de voorzitter noemt dat deze vraag ook uit de agenda verwijderd kan worden.

Evert Stellingwerf: zijn er reacties n.a.v. de punten a en b?

Jelle Zoetendal: is het een idee om toch een 3e vraag toe te voegen, over de uitvoeringsagenda, maar dan eenvoudiger geformuleerd. Bijv. 'Kan deze energievisie de basis zijn voor een gezamenlijke uitvoeringsagenda?'

 J: de FET heeft al mandaat om binnen het meerjarenplan met zaken aan de slag te gaan, hier is niet expliciet nog eens toestemming nodig van de colleges.

Irona Groeneveld: ziet mogelijk iets in een mandaat van de raden.

Gerben But: bij een mandaat van de raden kun je als colleges de uitvoering verder brengen, maar is dat nodig?

Remco van Maurik: in het stuk zelf staat dat de uitvoeringsagenda bindend is. Hij vraagt zich af of dit zo is en of dit zo op de beste manier is geformuleerd.

Lea van der Tuin: vanuit Achtkarspelen is de wens er wel om vraag c mee te nemen, zoals deze nu geformuleerd is.

Jeroen van Leeuwestijn: in het construct van de FET is al veel geregeld. Ook in de brief van Jelle Zoetendal wordt opgeroepen om een platform te creëren waar complexe zaken goed aangepakt kunnen worden.

Jelle Zoetendal: vult aan dat hij niet expliciet op mandaat doelde in zijn brief. Maar de wens om op een of andere manier bestuurlijke kracht te creëren bij de uitvoering van de energievisie.

Durk Durkz: leest in de aanbiedingsbrief dat de energievisie agenderend is. Hij kan hier prima mee uit de voeten. De vraag is of de uitvoeringsagenda die eronder ligt dan wel bindend moet zijn. Duidelijkheid hierover richting de raad is wenselijk.

Evert Stellingwerf: het uitstralen van gezamenlijkheid, juist ook na vaststelling van de energievisie is nodig.

Lea van der Tuin: vraagt zich af of een uitvoeringsagenda in alle colleges vastgesteld moet worden.

 J: refereert aan de samenwerkingsovereenkomst tussen de deelnemers van de FET (de SOK). Is het mandaat hierin voldoende geagendeerd?

Remco van Maurik: stelt voor dat in de brief naar de colleges ook andere wensen en bedenkingen geuit mogen worden, buiten de gestelde vragen om.

Lea van der Tuin: stelt dat uiteindelijk de colleges en raden de beslissingen nemen.

Evert Stellingwerf: de vraag is of het BO FET een uitvoeringsagenda kan vaststellen, of dat we het zo belangrijk vinden dat de colleges hierover moeten besluiten.

Remco van Maurik: stelt voor om in de concept-energievisie de zin waarin de toevoeging 'de uitvoeringsagenda is bindend' staat te wijzigen in: 'in het BO FET zal een uitvoeringsagenda opgesteld worden'.

Evert Stellingwerf: vraagt of iedereen zich kan vinden in het aanpassen van deze zin in de energievisie en dat 'bindend' vervangen wordt door een andere formulering. Dit is het geval.

Jan Dijkstra: heeft vanuit SWF een aanvulling op de vragen. Hij leest deze op vanuit de annotatie.

De wens van SWF is om de volgende aanvullende vragen toe te voegen:

- *Heeft u wensen en bedenkingen over andere onderdelen in de visie?*
- *Wilt u nadere principes en voorwaarden meegeven?*

NB: Bij c is het best lastig aangeven als onduidelijk is wat de reikwijdte wordt. De invloed op het gemeentelijke beleid overzien we niet meteen.

Evert Stellingwerf: eventueel kan in plaats van de huidige 'c' toegevoegd worden: 'Heeft u nog overige vragen en opmerkingen over de energievisie?'

2. Wel of niet een extra consultatie door de BO FET-bestuurders met hun colleges vooraf aan de aanbidding van de visie aan GS op 15 november.

Tussen de opstelling van het reactiedocument in de 1e helft van oktober en de bespreking in het BOFET van 15 november zullen de BOFET leden voldoende tijd hebben (één maand) om het reactiedocument in hun colleges/DB te agenderen indien ze dat noodzakelijk vinden.

Het doel hier is om nog een keer te reageren op de 'vangst' van reacties.

Hendrik Sijsma: vraagt of de FET een presentatie kan geven voor de raad in Harlingen over de visie en specifiek, over het ontwikkelpad dat als bijlage opgenomen is. Dit zou mogelijk in combinatie met Waadhoeke kunnen.

Jan Dijkstra: uit ook de wens voor een presentatie voor de raad.

Vanuit SWF wordt ingebracht dat het antwoord op vraag 2 'ja' is, dus een extra consultatie.

Evert Stellingwerf: vult aan dat er nog een persmoment gepland wordt en dat er tevens nog een bijeenkomst georganiseerd wordt voor de raden.

3. Wel of niet vaststelling door de colleges/DB na de vaststelling door GS in december 2024.

Voorgesteld wordt om dit te laten afhangen van de reacties bij de consultatieproces tot vaststelling in GS. Dit punt kan in het eerstvolgende BOFET na vaststelling door GS worden besproken. Sowieso voorziet de visie in borging van de uitvoering via de opstelling van een nieuwe uitvoeringsagenda. Indien een nieuwe uitvoeringsagenda nieuw beleid of activiteiten voorstelt, die nog niet door de individuele deelnemers zijn geaccordeerd, kan het BOFET deze aan hun colleges/DB voorleggen.

Irona Groeneveld: waarom is vaststellen in de raden nog nodig, als GS de visie al heeft vastgesteld?

Jan Dijkstra: stelt voor om het wel te doen, als signaal dat het een gezamenlijk product is, deze visie.

Jan Dijkstra: leest tevens de inbreng van SWF voor (hierna cursief).

Voorstel SWF: niet automatisch vaststellen door colleges/DB.

Eerst afwachten wat de respons wordt in de consultatiefase, en wat PS "wil".

Overwegingen:

- *Het is een visie van provincie in samenspraak via FET;*
- *Harde keuzen komen pas in het uitvoeringsprogramma;*
- *De raden en colleges hebben het momenteel druk genoeg;*
- *Behoeftte aan soevereiniteit bij de gemeenten en de consequenties zijn nog niet helder.*

Een visie is wel sterker als het echt gezamenlijk is. Daar is echter meer tijd voor nodig, om vaststelling in colleges/DB en raden/AB/PS te organiseren.

Evert Stellingwerf: er is eerder afgesproken dat GS vaststellen en dat de andere partijen input leveren.

Maria Le Roy: om discussies te voorkomen is het wijs om het te laten vaststellen door gemeenten, mits er geen bijzondere afwijkingen uit naar voren komen.

Evert Stellingwerf: stelt voor om dit punt nogmaals te agenderen, nadat de visie door PS is geweest.

4. De status van het stuk 'Energieke gevoelens', zie paragraaf in de aanbiedingsbrief 'Opbrengst verdiepende gesprekken ambassadeur wethouder Zoetendal'.

Evert Stellingwerf: het voorstel is om het mee te sturen ter inspiratie, om te prikkelen. Hier is het BO FET het mee eens.

Jelle Zoetendal: zou graag de zin waarin staat 'op persoonlijke titel' eruit willen halen. De brief en analyse zijn vanuit zijn rol als ambassadeur geschreven.

Jan Dijkstra: leest de inbreng van SWF voor. Afgevraagd wordt of deze reactie op 3.2.4 hoort. Het is een reactie op inhoud.

Overweging:

Centrale vraag is of we de regie op de energietransitie bij de provincie neer willen leggen?

Mening SWF: dit is logisch en passend bij de wens naar Fries verhaal. Maar voorwaarden hierbij zijn wel:

- *Nader gesprek en afspraken nodig*
- *Soevereiniteit belangrijk: er moet ruimte mogen zijn voor debat en conflict en resolutie. Idee: Upstalbeam energietransitie?*
- *"We doen wat ons bindt en we laten wat ons scheidt"*
- *Wisselend voorzitterschap en vergaderlocatie*

5. De status van de ontwikkelpaden. Zie paragraaf in de aanbiedingsbrief 'Inhoud Energievisie'.

Evert Stellingwerf: kan zelf met de ontwikkelpaden uit de voeten om dit uit te leggen. Hoe kijken de anderen hier tegenaan? Conclusie: de ontwikkelpaden kunnen als een voorbeeld en visuele uitwerking van de regioanalyses gezien worden.

Irona Groeneveld: het risico is dat de ontwikkelpaden een eigen leven gaan leiden.

[REDACTED]: de betrokken ambtenaren kunnen uitleggen hoe deze ontwikkelpaden gelezen moeten worden.

Remco van Maurik: als Wetterskip zitten we door heel Fryslân. Hoe zit het voor het Wetterskip qua ontwikkelpaden? Hij vraagt om het Wetterskip vooral uit te nodigen als er gesprekken over gevoerd worden in de regio's.

[REDACTED]: heeft begrepen dat het Wetterskip zelf ook een energievisie aan het opstellen is voor de eigen organisatie.

Remco van Maurik: geeft aan dat dit klopt.

- 6. Communicatie.** Na de bespreking in het college van GS en Leeuwarden zullen de (co)voorzitters, de voorzitter van de FEA, de netbeheerders en het Wetterskip een gezamenlijk persmoment houden en de Energievisie openbaar maken. Daarbij zal ook gebruik worden gemaakt van een publieksversie (deze is verzonden in de week van 15 april).

Na het BOFET van 22 april worden de volgende conceptstukken (bijlagen 3.1 t/m 3.7) definitief gemaakt en ter consultatie aangeboden aan alle colleges, DB Wetterskip Fryslân, deelnemers aan de FEA en de netbeheerders.

Ter informatie

- De Energievisie wordt na 22 april in een opgemaakte versie verstuurd.
- Aan de ambtelijke contactpersonen van de FET worden een voorbeeld collegebesluit en een voorbeeld raadsbrief door de FET aangeboden.

Vraag aan het BOFET 22 april

- Zijn er aan- of opmerkingen over hoe aandacht is gegeven aan de onderwerpen hierboven?
- Zijn er andere aan- of opmerkingen over de concept-stukken, voordat deze worden aangeboden aan alle colleges, DB Wetterskip Fryslân en deelnemers aan de FEA?

Evert Stellingwerf: geeft aan dat op 14 mei een gezamenlijk persmoment georganiseerd wordt, waarbij de netbeheerders, de FEA, Provincie en de gemeenten aanwezig zijn om

vragen te beantwoorden. Hij verzoekt aan de andere gemeenten om hun moment van het openbaar maken ook op of na 14 mei te kiezen.

Irona Groeneveld: vraagt of de behandeling in het college van Leeuwarden invloed heeft op het moment van vrijgeven. Zij redt het niet om het voor 14 mei al met een onderbouwde zienswijze in het college te krijgen.

Evert Stellingwerf: als het BO FET vandaag akkoord gaat, wordt de visie naar de gemeenten gestuurd. Het kan dan intern bij gemeenten op route gezet worden.

Irona Groeneveld: begreep dat de concept-energievisie pas na 14 mei naar de colleges mag gaan.

Evert Stellingwerf: je geeft het 'intern' vrij, zodat het op route gezet kan worden.

Sijbe Knol: er zit op deze manier wel een beperkt risico in, dat de visie al wel eerder naar buiten komt, voordat het in de colleges is geweest.

Evert Stellingwerf: begrijpt dat nog niet alle colleges de stukken hebben gezien. 'Wat is een goede manier om het stuk vrij te geven?' was de vraag. Er is bewust gekozen voor een persmoment.

Durk Durkz: waarom is expliciet gekozen voor 14 mei en niet op een ander willekeurig moment?

: het sluit aan bij de data dat het bij de covoorzitters in de colleges is geweest (Leeuwarden en Provincie).

Gerben But: de concept-energievisie kan als het deze week verstuurd wordt naar de colleges openbaar worden, zo werkt het in de politiek en bij de pers.

Evert Stellingwerf: de stukken worden nu verstrekt, maar ga het pas na 14 mei agenderen in de colleges. De overweging kan zijn om het persmoment naar voren te halen.

Rebekka Slijver: kan het BO FET niet vrijgeven per 14 of 15 mei? Het lijkt erop dat, behoudens Leeuwarden en de Provincie, niemand het eerder heeft geagendeerd in de colleges.

Remco van Maurik: vindt het logisch als het persmoment naar voren wordt gehaald. Echter dit blijkt lastig in te passen in de week voor de meivakantie.

Lea van der Tuin: stelt voor om op 14 mei het persmoment aan te houden en een dag van tevoren de concept-energievisie aan te bieden aan de colleges.

Evert Stellingwerf: vat samen en voelt het meest voor wat Lea van der Tuin voorstelt. De behandeling in de colleges schuift hierdoor iets op. Dit betekent dat het ook wat later bij de

volksvertegenwoordigers zal belanden, maar dan is er nog voldoende tijd over tot 1 augustus om te reageren.

Jan Dijkstra: voor SWF geldt dat zij graag het persbericht vooraf willen zien zodat hierop door hen gereageerd kan worden.

Evert Stellingwerf: laat weten dat het persbericht niet vooraf als concept voorgelegd gaat worden.

Evert Stellingwerf: Samenvattend: de agendapunten zijn goed besproken. Zijn er nog andere punten die genoemd moeten worden?

Jan Dijkstra namens SWF: complimenten op het stuk wat er ligt, dit kan door ter consultatie. Hij sluit zich hier zelf bij aan en noemt de overige punten vanuit SWF. Deze zijn op de inhoud van de visie gericht.

1. *SWF is akkoord met het concept “als geschikt voor consultatiefase”, met complimenten;*
2. *SWF heeft één belangrijk voorbehoud: Wij zullen grootschalige elektriciteitsopwek voorlopig niet toestaan.*
 - a. *SWF wekt nu meer op, dan verbruikt wordt in eigen gemeente*
 - b. *SWF blijft in gesprek met lokale initiatieven en met Friese overheden*
 - c. *SWF begrijpt de logica van clustering vraag aanbod*
 - d. *SWF blijft mee vooruit kijken naar ontwikkeling elektriciteitsvraag en inpassing*
3. *Signaal: SWF wil vooruit met de warmtransitie naar Deens voorbeeld. In de visie is ons punt in laatste aanpassing afgezwakt naar enkel een SWF-keuze. Wij vinden dat deze aanpak centraler moet in de visie en opgenomen mag in kennisdocument.*
4. *Zorgpunt SWF: ontwikkelpaden moeten geen eigen leven gaan leiden en “zomaar” een andere beleids- en investeringsprioriteit gaan veroorzaken.*
5. *Signaal SWF: wij zien juist wel mogelijkheden in het aantrekken van energie-intensieve industrie, twv waterstofproductie. Dit in tegenstelling tot een visie die spreekt over terughoudendheid. Wellicht zijn meer innovaties juist interessant. De gezamenlijke energievisie moet dit niet tegenhouden.*

Evert Stellingwerf: merkt op ten aanzien van het proces dat deze door SWF aangeleverde inhoudelijke punten nog lastig verwerkt kunnen worden. Ze kunnen wel ingebracht worden via een zienswijze.

Sijbe Knol: was aanwezig bij het Interprovinciaal overleg en noemt dat Fryslân als koploper wordt gezien t.a.v. het opstellen van de energievisie. Het Rijk kan ook nog reactie geven op de energievisie

 op de FETte werkdag werd genoemd dat er 'energyboards' komen. Hier werd ook opgemerkt dat er een vertegenwoordiging vanuit het Rijk aan kan schuiven. Hoe kunnen we hier in Fryslân mee omgaan?

	■ J: er komen middelen t.b.v. het oprichten van Energyboards. De FET volgt dit. Het valt op dat Fryslân met de FET al een soort energyboard heeft en hiermee al het beter heeft georganiseerd in vergelijking met een hoop andere regio's, die dit nog moeten inrichten. Evert Stellingwerf: vat samen dat de Concept Energievisie bij deze vrijgegeven wordt voor de vervolgstappen in het proces. De aanwezigen geven applaus. Evert Stellingwerf: dat is dan een applaus voor jezelf!
4	Rondvraag ■ J: vraagt wie de trekker is van het persmoment. Hij kan hiervoor bij ■ J terecht. Evert Stellingwerf: wie gaan er allemaal een reactie geven op de aangepaste Verordening Romte? Meerdere gemeenten geven aan hierover na te denken.
5	Sluiting Evert Stellingwerf sluit de vergadering om 11.00 uur en dankt ieder voor de inbreng.

Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

J Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen